

חלק א

שאלה 1

מיכאל – מיכאל יכול להיות מואשם בשתי העבירות כמבצע ראשי של שתיהן. שתי העבירות, הן העבירה שבסעיף 415 והן העבירה הדמיונית, הן עבירות תוצאתיות – העבירה לפי סעיף 415 דורשת תוצאה של "קבלת דבר", והעבירה הדמיונית דורשת תוצאה של "שריפת דבר". בעבירה תוצאתית נדרש קשר סיבתי בין ההתנהגות לבין התוצאה, ובעניינינו ישנו קשר סיבתי עובדתי, מבחן האלמלא, וקשר סיבתי משפטי, מבחן הדיות והלכת הצפיות. מבחינת היסוד הנפשי העבירה הדמיונית דורשת יסוד נפשי של "במזיד", שהוא לפי סעיף 90א, מודעות כאמור בסעיף 20 ולעניין תוצאת המעשה גם פיזיות, ובעניינינו מתקיים אצל מיכאל היסוד הנפשי המחמיר ביותר של כוונה, לגבי שתי העבירות.

רינה – לגבי רינה אפשר לדון באחריותה הפלילית כמשדל, לפי סעיף 30 לחוק העונשין. הגדרת המשדל היא "המביא אחר לידי עשיית עבירה בשכנוע, בעידוד, בדרישה, בהפצרה או בכל דרך שיש בה משום הפעלת לחץ, הוא משדל לדבר עבירה". השידול היא עבירה תוצאתית – נדרשת עבירה, נסיבה וקשר סיבתי, עובדתי ומשפטי, בין השידול לעבירה. היסוד הנפשי בשידול הוא (פס"ד אסקין), מודעות לכך שיש בהתנהגות כדי להביא את המשדל לידי ביצוע העבירה, וכן מודעות לקיומו של אחר הזקוק להנעה מנטלית על מנת לבצע את העבירה, וכן שאיפה "מטרה" מצד המשדל כי העבירה על יסודותיה תבוצע על ידי המשדל. בעניינינו ניתן לטעון כי רינה שידלה את מיכאל, בכך שהפצירה בו והפעילה עליו לחץ לבצע "משהו, חוקי או לא". מתקיים קשר סיבתי עובדתי, מבחן האלמלא, וקשר סיבתי משפטי, מבחן הדיות והלכת הצפיות. מתקיים היסוד הנפשי, מודעות להתנהגות המשדלת, לקיומו של אחר ולפוטנציאל השידול, וכוונה להביא את המשדל לביצוע העבירה, ולכל הפחות הלכת הצפיות לגבי המטרה. מנגד, ניתן לטעון כי היא לא שידלה לעבירה ספציפית, ולא התקיים לגביה היסוד הנפשי של "מטרה" לכך שהעבירה ויסודותיה תבוצע על ידי מיכאל, כי היא לא התכוונה לעבירה מסוימת, ולא ידעה אילו עבירות יבוצעו על ידי מיכאל, אם בכלל, ומבחינתה מוטב היה אם מיכאל היה מבצע מעשה שהוא חוקי, כפי ששאף ציינה אפשרות זאת בדבריה. דיון זה רלוונטי לגבי שתי העבירות, אם כי לגבי העבירה של קבלת דבר במרמה אולי יותר קל לומר שיש כאן שידול, כי בסופו של דבר מטרתה של רינה הייתה שמיכאל יקבל רכב חדש, גם באמצעים לא חוקיים, ובכך יש קבלת דבר במרמה, אף אם היא לא ידעה אילו מעשים בדיוק על מיכאל לנקוט לשם כך.

רועי – לגבי רועי יש לדון אם ניתן להרשיע אותו כמבצע בצוותא לפי סעיף 29(ב) לחוק העונשין, שעונשו הוא כעונש על העבירה העיקרית, או כמסייע לפי סעיף 31, שעונשו הוא מחצית העונש על העבירה

העיקרית. מבצע בצוותא: היסוד העובדתי והיסוד הנפשי נקבעו בפרשת פלוניס. היסוד העובדתי כולל: א. מבחן הקרבה, "איש הפנים", חלק מהמעגל הפנימי; תרומה מהותית לעבירה; מבחן השליטה הפונקציונאלית; המבחן המשולב, הכולל את כל המבחנים הללו. היסוד הנפשי הוא מודעות לכך שפועלים בצוותא. בעניינינו ניתן לטעון לכאן ולכאן. מחד, מיכאל יטען כי לא היה חלק מהמעגל הפנימי, ולא רצה כלל בביצוע העבירה, ואף לא ידע על פרטיה ומה בדיוק מתוכנן. מאידך, אפשר לטעון שהוא ידע את כל פרטי המקרה, וידע מה חלקו החשוב במעשים, והוא נחשב לחלק מהעגל הפנימי וגם יש לו שליטה פונקציונאלית בכך שהוא הנהג ברכב המילוט. כך גם לגבי היסוד הנפשי ניתן לטעון לכאן ולכאן. מסייע: לפי סעיף 31, "מי אשר, לפני עשיית העבירה או בשעת עשייתה, עשה מעשה כדי לאפשר את הביצוע, כדי לאפשר את הביצוע, להקל עליו או לאבטח אותו, או למנוע את תפיסת המבצע, או כדי לגרום בדרך אחרת ליצירת תנאים לשם עשיית העבירה". היסוד הנפשי הנדרש בסיוע הוא מודעות לכך שההתנהגות תורמת ליצירת התנאים לשם ביצוע העבירה, וכן מודעות לכך שהמבצע העיקרי מבצע או עומד לבצע את העבירה, אך לא נדרשת מודעות לכל פרט מפרטי העבירה, וכן מטרה לסייע (פס"ד פלונית). ניתן לטעון לכאן ולכאן. מחד, ניתן לטעון שרועי יצר תנאים שאפשרו את ביצוע העבירה, ולכל הפחות הקלו על ביצועה, בכך שנהג ברכב, וכן התקיים בו היסוד הנפשי כי היה מודע לכך שההתנהגותו תורמת לביצוע העבירה והיה מודע לכך שמיכאל עומד לבצע את העבירה, ולא נדרש כי יהיה מודע לכל פרטי העבירה, וכן כי הייתה לו מטרה לסייע למיכאל והדבר משתקף בדבריו למיכאל אודות הטובה שהוא עושה לו. מאידך, ניתן לטעון כי רועי לא יצר תנאים לביצוע העבירה, כי פעולותיו היו לאחר שהעבירה הושלמה. ניתן לטעון כי לא התקיים בו היסוד הנפשי, כי אף אם הייתה מודעות אך לא הייתה לא מטרה בביצוע העבירה, והוא אף ניסה להתנער ממנה. שני הצדדים יכולים לטעון לכך שגם אם פעולותיו של רועי אינן סיוע לפי סעיף 31, אך הן סיוע שלאחר מעשה לפי סעיף 260, שהעונש עליו הוא נמוך יותר. כל הדיון לעיל רלוונטי בעיקר לגבי העבירה הדמיונית, אך הוא יכול להיות רלוונטי גם לעבירה של קבלת דבר במרמה, אם ניתן להוכיח שרועי ידע אודות כל התוכנית של מיכאל, וידע כי שריפת הרכב היא על מנת לקבל במרמה רכב חדש.

ערן – לגבי ערן יש גם לדון אם הוא מבצע בצוותא או מסייע. נראה שלגבי ערן יהיה קשה יותר להרשיע אותו כמבצע בצוותא. הוא לא היה חלק מהמעגל הפנימי, הוא לא תרם תרומה מהותית לעבירה אלא רק ליווה את מיכאל, ולא הייתה לו שליטה פונקציונאלית. אולי יהיה קל יותר להרשיע אותו כמסייע, כי ההתנהגותו יצרה תנאים שהקלו על ביצוע העבירה על ידי מיכאל, וכן מתקיים